

Lover og regler knyttet til naturlig forekommende reaktive bergarter

Av Sjur Andersen og Benedikte Strøm, Statens forurensningstilsyn

Sjur Andersen er senioringeniør og Benedikte Strøm er rådgiver
Begge er ansatt i Statens forurensningstilsyn

Innlegg fra seminar i Vannforeningen 16. april 2007

Bakgrunn

Det er kjent at reaktive bergarter som alunskifer eller svovelholdige mineraler, kan reagere med vann og luft og gi sigevann med et forurensningspotensial. Denne forurensningen kan gi seg utslag i mange ulike tin økt tungmetallavrenning og økt tungmetallmobilitet og biotilgjengelighet, økt avrenning av sulfat, lavere pH med tilhørende økning i løste aluminiumsspesier for å nevne noen. Disse reaktive mineralene er av en naturlig, geologisk opprinnelse, og er en del av naturen. Derfor er det mange som er av den misoppfattels at oppgraving og omplassering av slike mineraler ikke blir omfattet av forurensningslovverket. Det er riktig at mineralene ikke er å oppfatte som forurensning i sin opprinnelige form der de ligger, men all menneskelig aktivitet som medfører at man kan mobilisere eller øke forurensningen fra slike bergarter, er omfattet av regulering.

Det alminnelige forurensningsforbudet

Når det gjelder regelverk knyttet til regulering av mulig forurensning fra naturlige, reaktive bergarter, er det særlig forurensningsloven, forskrift om begrenning av forurensning (forurensningsforskriften) kapittel 2 om opprydding i forurenset grunn ved bygge- og gravearbeider og forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften) kapittel 9 om deponering av avfall som kan komme til anvendelse.

I forurensningsloven er det et generelt forbud mot forurensning. I § 7 (om plikt til å unngå forurensning) heter det: "Ingen må ha, gjøre eller sette i verk noe som kan medføre fare for forurensning uten at det er lovlig etter §§ 8 eller 9, eller er tillatt etter vedtak i medhold av § 11." Begrepet forurensning omfatter i henhold til i § 6 (om hva som forstås med forurensning) blant annet "tilførsel av fast stoff, væske eller gass til luft, vann eller i grunnen (...) som er eller kan være til skade eller ulempe for miljøet".

I den ovennevnte bestemmelsen er det særlig to ting å merke seg: For det første er det tilstrekkelig at en handling skaper fare for forurensning for at den rammes av det alminnelige forurensningsforbudet. Man trenger altså ikke å påvise miljøeffekter i naturen, hvilket vil si at dersom de nevnte tiltaksforer har egenskaper som kan være til ulempe for miljøet så er dette tilstrekkelig til at de krever tillatelse etter forurensningsloven § 11. For det andre er det de menneskelige handlingene ”ha, gjøre eller sette i verk” noe som kan medføre forurensning, som er det sentrale for å vurdere om forurensningsforbudet kommer inn. Selv om reaktive bergarter ikke kan anses som forurensning der de ligger i jordskorpen i sin geologiske form, så vil all menneskelig aktivitet som har som konsekvens at bergartene reagerer kunne rammes av forurensningsloven. I praksis vil dette blant annet bety at dersom man uten tillatelse etter forurensningsloven § 11 graver i eller omplasserer reaktive mineraler eller bergarter så kan dette være et straffbart brudd på forurensningsloven § 7 fordi disse stoffene kan medføre fare for forurensning.

Graving i områder med reaktive bergarter

Forurensningsforskriften kapittel 2 inneholder nærmere regler om opprydding i forurenset grunn ved bygge- og gravearbeider. Reglene gjelder terrenginngrep (veibygging, graving av tomter el.) i et område hvor man har ”grunn til å tro” at det er forurenset grunn. Reglene gjelder dermed blant annet bygge- og gravearbeider i

områder der tiltakshaver er eller burde være kjent med at det finnes reaktive mineraler eller bergarter. Reglene har til formål å sikre at områder med forurenset grunn ikke skal medføre uakseptabel helse- og miljørisiko i omgivelsene. Forskriften krever at tiltakshaver sørger for at det blir utført nødvendige undersøkelser for å få kartlagt omfanget og betydningen av en forurensning i grunnen. Videre skal tiltakshaver utarbeide en tiltaksplan. I en slik tiltaksplan skal terrenginngrepet og de forurensningsmessige forhold beskrives, samt at det skal redegjøres for hvordan masser som ikke disponeres på tiltaksområdet tenkes håndtert. Tiltaksplanen skal sendes kommunen for godkjenning. Godkjenning av tiltaksplan innebærer at tiltaket er lovlig i henhold til forurensningsloven, jf. §§ 7 og 11. Forskriften setter krav om at masser som tas ut av tiltaksområdet skal leveres til godkjent mottak eller behandlingsanlegg.

Håndtering av gravemasser fra reaktive bergarter

Det er viktig at naturlige gravemasser som består av reaktive bergarter disponeres på en slik måte at de ikke medfører fare for forurensning. Avfallsforskriftens kapittel 9 om deponering av avfall, skiller mellom deponier for inert, ordinært og farlig avfall. Hva slags type deponi reaktive bergarter kan leveres til avhenger blant annet av massenes utlekkingsegenskaper. Avfallsprodusenten plikter å opplyse om massenes utlekkingssegenskaper og opplysningene skal underbygges ved testing.